

ISBN: 978-625-7303-50-7

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

**Ketebe Yayınları:** 441

**Sosyoloji**



**Yayın Yönetmeni**

Furkan Çalışkan

**Editör**

Lütfi Sunar

**Yayıma Hazırlayan**

Ayşe Nur Rana

**Düzeltili**

Havva Akdağ

**Kapak**

Harun Tan

**Mizanpaj**

Nilgün Sönmez

**1. BASKI**

Nisan 2021  
İstanbul

**Ketebe Yayınları**

**Sertifika No. 49619**

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

**Baskı ve Cilt**

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok

Kat: 2 34310 Haramidere -

Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452

Tel: 212.412 17 00

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ne aittir.  
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

# Teşhir Toplumu

Bir Duyu Sosyolojisi Denemesi



İSLAM CAN & EJDER ULUTAŞ

KETEBE

---

## İslam Can

1981 Osmaniye doğumlu. Çukurova Üniversitesi Felsefe Grubu lisans eğitiminden sonra Selçuk Üniversitesi SBE Sosyoloji Anabilim Dalı'nda "Velilerin İlköğretimden Beklentileri: Osmaniye Örneği" başlıklı çalışmasıyla yüksek lisansını (2010); "Liderler, Kurumlar ve Süreçler Bakımından Türkiye'de Siyasal Güven: Sosyolojik Nicel Bir Araştırma" başlıklı çalışmasıyla da doktorasını (2015) tamamlamıştır. Halen Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olan Can'ın *Türkiye'de Siyasal Güven (Liderler, Kurumlar, Süreçler)*; *Sağlık Olsun (Sağlığın Toplumsal Görünümleri)* ve *Afet Sosyolojisi* (Ed.) isimli kitaplarının yanı sıra ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış çeşitli makale ve kitap bölümleri de bulunmaktadır. Ayrıca Can; sivil toplum, güven, aile, sağlık sosyolojisi, afet sosyolojisi ve duyu sosyolojisi alanlarında da çalışmalarına devam etmektedir.

---

## Ejder Ulutaş

1988 Ağrı doğumlu. Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitede 2012 yılında yüksek lisansını, Kasım 2015'te ise sosyoloji doktorasını tamamladı. Bir süre Düzce ve Selçuk üniversitelerinde akademik personel olarak görev yaptı. Hâlen Muş Alparslan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesidir. Ulutaş'ın, *Kanaat Önderi: Bir Liderlik Fenomenolojisi* ve *Anayasal Vatandaşlığın İmkânı* adlı kitaplarının yanı sıra ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış çeşitli makale ve kitap bölümleri bulunmaktadır. Gündelik hayat sosyolojisi, kültürel çalışmalar, toplumsal tipler, değerler ve vatandaşlık konuları akademik ilgi alanlarıdır.

# İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	7
Giriş.....	9
Duyu Sosyolojisinin İmkânı.....	13
Görme, İmge ve İmaj: Okülersentrizm.....	19
Görmenin, Göstermenin ve Gözetlemenin Halleri.....	31
Panoptikon, Sinoptikon ve Omniptikon.....	33
Görünür Olmanın Dayanılmaz Cazibesi.....	38
Sözün Düşüşünden İmajın Yükselişine.....	43
Teşhire Teşne Hayatlar.....	45
Mahremiyet: Teşhir Toplumunun Sürgün Kavramı.....	47
Ten ve Göz: Doğu-Batı Mahremiyet.....	49
Teşhirin Sosyo-Psikolojik Soy Kütüğü.....	55
Anahtar Kavramlar.....	56
Voyörizm/Dikizleme Kültürü.....	60
Teşhir Toplumunu Sosyolojinin Vitrinine Çıkarmak.....	65
Tüketimin Teşhiri veya Gösterişçi Tüketim.....	77
Teşhir Ürünü Olarak Beden.....	87

Moda: Seçkinlik ve Sıradanlık Sarkacında.....	97
Gerçekliğin Simülatif İfşası: Televizyon .....	113
Televizüel Dünyaya Giriş.....	116
Televizüel Şöhret.....	123
Şöhret Tutkusu ya da Sahne Senin Türkiye!.....	135
TV Programları ve Katarsistik Sağaltım .....	138
Hisseli İlişkiler Kumpanyası.....	143
Teşhirin Yeni Mekânları: İnternet ve Sosyal Medya .....	153
Sonuç.....	171
Kaynakça.....	181

## ÖNSÖZ

Elinizdeki kitap, dosya editörü olduğumuz *Sosyoloji Divanı* dergisinin, *Teşhir Toplumu* dosyasında kaleme aldığımız *Teşhir Toplumu: Kavramlar, Kuramlar ve Pratikler ile Gerçekliğin Simülatif İşşası: Eğlence Programlarındaki Katarsistik Bakiye* adlı çalışmaların kapsamlı bir şekilde genişletilmesiyle oluşmuştur. Bu çalışmalar teşhir kavramı etrafında birtakım değerlendirmeleri içermektedir.

Teşhir kavramı önemli ölçüde duyular sosyolojisi alanına dâhildir. Duyular toplumsal yaşamdaki ilişkilerin belli bir formasyon kazanmasında hayati önem taşımaktadır. Gündelik pratikler ve rutinler, duyular dünyasının verilerince sergilenmektedir. Toplumsallaşma süreci, duyu verilerinin yardımıyla ete kemiğe bürünmektedir. Bu çalışmanın ana temasını oluşturan teşhir toplumu kavramı, duyular dünyasına atıfla tanımlanmaktadır. Çalışmada teşhir toplumu kavramına form kazandıran gündelik yaşam pratikleri üzerinden bir toplum çözümlemesi yapılmaktadır. Tüketim, ekonomi, beden, moda, giyim, televizyon, meşhur olma, reality-şovlar, internet, sosyal medya gibi teşhir toplumunun önemli faktörleri bağlamında, topluma dair farklı bir okuma denenmektedir.

Kitap, teŖhir toplumu olarak kavramsallaŖtırılan ve sosyoloji literatüründe çok yeni olan bu konuya iliŖkin birtakım tespitler ve analizler yapma gayreti taŖımaktadır. Böylelikle teŖhir toplumu söylemini de kendi bağlamı çerçevesinde temellendirmeye çalıŖmaktadır. Ne var ki bu çalıŖmanın, teŖhir toplumu konusunda son sözü söyleme gibi bir iddiası kuŖkusuz bulunmamaktadır. Bu kitapla amaçlanan faaliyet, teŖhir toplumu kavramını tartıŖmaya aararak literatüre katkı sağlamaktır.

Bu vesileyle bu kitabın ortaya çıkmasında önemli katkıları olan *Sosyoloji Divanı* dergisinin genel editörü Prof. Dr. Köksal Alver'e ve kıymetli katkılarıyla destek veren Doç. Dr. M. Ali Aydemir'e ve kitabın yayın sürecinde önemli katkıları olan Doç. Dr. Lütfi Sunar'a Ŗükranlarımızı sunarız.

Faydalı olması dileğiyle...

**İslam Can & Ejder UlutaŖ**  
**Konya/MuŖ**

# GİRİŞ

Toplumlar hızla değişmektedir. Bir toplumun yüz yıl önceki yapısı ile bugünkü yapısı ve nihayetinde yüz yıl sonraki durumu da kuşkusuz birbirinden farklıdır ve farklı olacaktır. Binlerce yıllık dünya tarihine bakıldığında, önceki dönemlere kıyasla özellikle son üç asrın adeta baş döndürücü bir hızla değişim gösterdiği gözden kaçmamaktadır. On sekizinci yüzyıldan itibaren başlayan bu süreç, sanayileşme, modernleşme, teknoloji, kentleşme, göç, ideolojiler, ulus-devlet, demokrasi, hak ve özgürlükler, küreselleşme, postmodernizm gibi hayatın farklı birçok alanında keskin dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuştur. Kuşkusuz bu dönüşümler, yaşadığımız toplumlarda çabucak karşılığını bulmuştur. Toplumsal ilişkiler, gündelik yaşam pratikleri, kültür, aile, inançlar, değerler, sosyalleşme, grup ilişkileri, sivil toplum örgütlenmeleri ve daha birçok konu, geçmiş dönemlerdeki toplumlara kıyasla, günümüz toplumlarında farklı biçimlerde deneyimlenmektedir.

Toplumların kültürel değişiminde etkili olan birçok faktör vardır. Keşif ve icatlar, teknolojiye yaşanan değişimler ve gelişmeler, toplumların veya kültürlerin birbirleriyle etkileşimleri, coğrafi mobilizasyon, göçler ve toplumlara uygula-